

פרשת בלק / הרב יהודה אפשטיין

עצת בלעם – האיום הרוחני על קיומו של ישראל

בפרשה זו אנו פוגשים בבלעם בן-בעור, גדול המכשפים, אשר נשכר בידי בלק מלך מואב לקלל את ישראל. בלק כבר הבין, כי ישראל מונהגים בצורה על-טבעית ושהוא לא יפיק תועלת מנסיון פיזי להלחם בהם. על-כן הוא פונה לבלעם הקוסם, על-מנת שזה יפעיל את כוחותיו העל-טבעיים בכדי לקלל את ישראל ובכך לפגוע בהם. משנוכח בלעם לדעת, כי אין באפשרותו לעשות דבר בניגוד לרצון ה', ושכל ה"כח" שניתן לו הינו מוגבל לחלוטין להסכמתו של הבורא, הוא יועץ לבלעם עצה, אשר היא לבדה הצליחה להביא לפגיעה בעם ה'. הכתוב בפרשתנו סתום באשר לתוכן אותה עצה, והוא מסתפק בתאור הכללי – "לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים" (במדבר כד יד). רש"י, בעקבות חז"ל, לומד מהאמור בהמשך בפרשת מטות מה הייתה אותה עצה – "ומה היא העצה, א-להיהם של אלו שונא זמה הוא... תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה, שהרי נאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם (לקמן לא טז)".

ישנה דרך אחת לנצח את עם ישראל – להפריד בינם לבין ה'. התורה הבטיחה מפורשות, שהארץ תהיה שלנו על תנאי שנשמור את חוקי הקדושה. כך מפורש בפרשת אחרי מות – "אל-תטמאו בכל-אלה כי בכל-אלה נטמאו הגוים אשר-אני משלח מפניכם. ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את-ישביה. ושמרתם אתם את-חקתי ואת-משפטי ולא תעשו מכל התועבת האלה האזרח והגר הגר בתוכם. כי את-כל-התועבת האל עשו אנשי-הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ. ולא-תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את-הגוי אשר לפניכם" (ויקרא יח כד-כח). ושוב בפרשת קדושים – "ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם ולא-תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה. ולא תלכו בחקת הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי את-כל-אלה עשו ואקץ בם. ואמר לכם אתם תירשו את-אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני ה' א-להיכם אשר-הבדלתי אתכם מן-העמים" (ויקרא כ כב-כד). אף במהלך המלחמה עצמה מתנה התורה את הניצחון בשמירה על גדרי הצניעות והקדושה, כמפורש בפרשת כי תצא – "כי ה' א-להיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איבך לפניך והיה מחניך קדוש ולא-יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" (דברים כג טו).

הקדוש ברוך הוא איננו גזען. הוא לא הבטיח לנו את הארץ משום שצבע העור שלנו יותר יפה משל אחרים. הוא לא מעניק לנו נצחונות בקרב משום שאנחנו בני הגזע העליון. הוא בחר בנו מכל העמים על-מנת שנהיה עם קדוש. זה הבסיס שעליו בנויה כל ההבדלה בין ישראל לעמים, ובחירתם של ישראל תלויה בעניין זה. בלעם היה רשע גדול, אך טיפש – הוא לא היה. אחר כל נסיונותיו הכושלים 'לתחמן' את הקדוש ברוך הוא, משנוכח לדעת כי שלטון הבורא אינו נתון למשחקי כשפים, הוא עשה חשבון פשוט והגיע למסקנה, ולפיה רק דרך אחת יכולה להועיל לו במאבק נגד עם ה'. דווקא משום היותו של ה' "א-ל אמת", הוא מסיר את השגחתו מישראל כאשר הם פרוצים בעריות. לכן יעץ את אותה עצה, ולדאבוננו היא אשר הביאה לו הצלחה, אחר כל כשלונותיו בתחום הכישוף והקללה.

כיצד בכל זאת גברו ישראל ונעצרה המגפה? פינחס בן-אלעזר, המקנא לדבר ה', הבין את חשיבות העניין בדיוק בזמן ובמקום הנכון. כאשר כל הגדרים נפרצו, כאשר ישראל ומדין הפכו לאחים לזנות ולעבודה זרה, כאשר לעיני כולם עמדה להתבצע חתונה מעורבת תוך התרסה כלפי בורא עולם – קם פינחס וקנא לה'. בכך נעצרה המגפה, בכך נגמרה הפריצות, ועם ישראל שב להיות דבוק בבוראו. הבה נלמד גם אנו, כי המאבק הלאומי שזור במאבק על קדושת המחנה פנימה. רק אם נבין, כי שני המאבקים – המאבק על הארץ מול האויב מבחוץ והמאבק על צביונו של העם כנגד המתיוונים מבפנים – כאשר נבין כי שני המאבקים הללו אינם אלא שני צדדים של אותו מטבע, והם תלויים באופן בלתי ניתן להפרדה האחד בשני – אז נזכה לנצחונות מזהירים ולירושת הארץ, ואז נזכה להיות באמת עם קדוש לא-להיו

